

Varsinais-Suomen Lastensuojelujärjestöt ry:n lausunto luonnoksesta valtioneuvoston sote-uudistusta koskevaksi hallituksen esitykseksi

Järjestöjen näkökulmasta lakipaketti on mahdollistaja, mutta ei varmistaja hyvälle tulevaisuudelle. Kannamme huolta siitä, johtaako vastuunjako kuntien ja sote-maakuntien välillä vastuun siirtelyyn taholta toiselle, pahimmassa tapauksessa jättäen järjestöt väliinputoajiksi. Olisi tärkeää, että sote-järjestöjen kanssa tehtävään yhteistyöhön löytyisi selkeä rakenne ja vastuutaho. Tähän tarkoitukseen soveltuisi terveyden ja hyvinvoinnin koordinoimiseen tarkoitettu jaosto, jolla olisi vastuu myös sote-järjestöjen avustusten valmistelusta ja kuntien kanssa tehtävän hyte-koordinoinnin toteuttamisesta.

Hyte-työn lisäksi järjestöjen asema palveluntuottajina on turvattava uudistuksessa. Järjestämislain 12 §:n tiukat ehdot ostopalveluille vaikuttavat myös järjestöjen palveluntuotantoon. Pykälään tulisi lisätä maininta, että ostopalveluista säädetään tarkemmin erillislainsäädännössä. Lastensuojelun palvelujen osalta tulisi täsmentää, mitä maakunnan oman palvelutuotannon riittävällä määrällä tarkoitetaan. Erityisesti sijaishuollon palveluista huomattava osa tuotetaan yksityisesti. Lapsen edun näkökulmasta on perusteltua, että lasten ja perheiden moninaisiin palvelutarpeisiin voidaan vastata järjestöjen tai yksityisten tahojen tuottamilla palveluilla myös jatkossa.

Uudistuksen tavoitteena on yhteensovittaa palveluita, mikä on erityisesti lasten ja nuorten kohdalla erittäin tarpeellista. Pykälätasolla tähän velvoittavuutta on kuitenkin esityksessä valitettavan vähän. Uudistuksen jatkovalmistelussa tulisi vahvistaa velvoittavuutta lasten, nuorten ja perheiden palvelujen kehittämisen sekä lapsinäkökulman huomioimisen osalta. Lasten ja perheiden keskeiset palvelut jäävät uudistuksen jälkeenkin suurelta osin kuntien vastuulle, joten on tärkeää turvata riittävät resurssit sekä kuntien että maakuntien toimintaan. Esitykseen sisältyvä rahoituksen enimmäismuutostasaus kuitenkin vaarantaa palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden, koska se jättäisi osan maakunnista pysyvästi muita heikompaan asemaan, ja siten maakuntien asukkaat heikompien palvelujen piiriin.

Moniammatillinen työ, OT-keskukset ja perhekeskukset eivät nouse esityksessä riittävästi esille. Jotta kokonaisvaltainen ihmisten terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen sote-keskuksissa pystyttäisiin kohdentamaan mahdollisimman asiantuntevasti, toivoisimme erillisen lasten- ja nuorten oman sote-keskuksen, kuten myös ikäihmisten ja työikäisten sote-keskusten rakentamista. Erityisesti lasten tarpeisiin suunniteltu ympäristö ja henkilökunnan panostaminen lasten ja perheiden kohtaamiseen olisi tärkeä parannus lapsiperheiden hyvinvointiin. Tähän kokonaisuuteen voisi myös hyvin sisällyttää lastensuojelujärjestöjen antaman tuen lapsille, nuorille ja perheille sekä yhteisöllisiä avoimia kohtaamispaikkoja perheille (perhekeskus-malli). Pienemmissä kunnissa ei ole mahdollista järjestää enempää kuin yksi sote-keskus, mutta mahdollisuus konsultoida lasten asioissa tätä erikoistunutta yksikköä helpottaisi niissäkin oikeiden ratkaisujen löytämistä. Ikäihmisille sote-keskuksen suunnittelu erityisesti heidän tarpeitansa ajatellen lisäisi myös turvallisuuden ja osallisuuden tunnetta.

Verrattuna edellisen hallituksen esitykseen sote-uudistuksesta, tästä lakiesityksestä on poistettu useampi huolestuttava kohta. Selkeä heikennys edelliseen esitykseen verrattuna on kuitenkin asiakassetelien puuttuminen. Lakiesityksessä mainitaan ainoastaan, että ”palvelusetelin käytöstä säädetään erikseen”. Toivomme, että palveluseteliä voitaisiin jatkossa käyttää samaan tapaan kuin aikaisemmin esillä ollut asiakasseteliä, jossa hinta on lukkoon lyöty ja kilpailu tapahtuu ainoastaan laadulla. Olisi toivottavaa, että sote-maakunnilla olisi edes oikeus kokeilla tällaista mallia halutessaan.

Uudistuksen valmistelussa on huomioitava myös lapsiväestön osallistaminen erityisryhmineen. Lasten on päästävä vaikuttamaan itseään koskeviin päätöksiin niin yhteiskunnallisella tasolla kuin henkilökohtaisesti saatavissa palveluissa. Lapsivaikutusten arviointia on tehtävä uudistuksen eri vaiheissa, ja arviointia on jatkettava sote-maakunnissa uudistuksen toimeenpanon yhteydessä. Lasten ja nuorten palveluja keskitettäessä tulisi aina tehdä kattava lapsivaikutusten arviointi keskittämisen vaikutuksista lasten ja nuorten oikeuksien toteutumiseksi.